

Nr 59

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående bidrag från de allmänna sjukkassorna till undersökningar för hälsokontroll.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 163 i första kammaren av herrar *Pettersson, Georg*, och *Fagerström* samt nr 184 i andra kammaren av herrar *Bengtsson* i Varberg och *Lindahl*.

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts, att en utredning måtte tillsättas med uppdrag att överse de allmänna sjukkassornas bestämmelser för att möjliggöra för sjukkassorna att lämna bidrag till hälsokontrollundersökning till individer som genomgår hälsokontroll eller till företag som låter sina anställda genomgå en dylik hälsokontroll.

Beträffande de skäl motionärerna åberopat till stöd för sitt yrkande får atskottet hänvisa till motionen I: 163.

Över motionerna har utskottet i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande från riksförsäkringsanstalten, varjämte yttrandet på utskottets begäran avgivits av Svenska sjukkasseförbundet, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO) och Svenska arbetsgivareföreningen (SAF).

Gällande bestämmelser och frågans tidigare behandling

Enligt sjukförsäkringslagen och tillämpningsföreskrifter till denna kan allmän sjukkassa icke utgiva ersättning för kostnader för den förebyggande hälsovården. De av motionärerna åberopade föreskrifterna avser beräkandet av den gottgörelse arbetsgivare, som anordnar läkarvård eller vidtager andra sjukvårdande åtgärder, vid överenskommelse enligt 19 § andra stycket sjukförsäkringslagen kan erhålla för sina kostnader för sjukvård. Föreskrifterna innebär, att arbetsgivare, som utöver angivna åtgärder vidtager hälsovårdande åtgärder, erhåller en i viss mån förhöjd gottgörelse för sina sjukvårdskostnader i förhållande till vad han skulle erhålla, därest han icke vidtagit åtgärder av hälsovårdande natur.

Redan under förarbetena till lagen om allmän sjukförsäkring uppmärksammades frågan, huruvida den sjukdomsförebyggande vården — vartill hälsokontrollundersökningar är att hänföra — skulle omfattas av den allmänna sjukförsäkringen. *Socialvårdskommittén* anförde härom i sitt betänkande VII (SOU 1944: 15) bl. a. följande:

Kvar står dock, att viktiga uppgifter inom hälsovården äro olösta och att dessa naturligen kunna lösas med hjälp av sjukförsäkringens organ. Kom-

mittén syftar här på det viktiga område, som heter återkommande läkarundersökningar, för att man skall kunna i god tid upptäcka spirande sjukdomar. Här förefinnes en uppgift, som ovedersägligen ligger helt i linje med sjukförsäkringen och dess intressen. När kommittén icke ansett sig nu böra föreslå, att sjukkassornas uppgifter sålunda i viss mån utvidgas till hälsovård, är skälet därtill uteslutande det, att kommittén ansett klokt, att icke från första början belasta den nya organisationen med uppgifter, vilka alltför mycket sträcka sig utöver dem, vilka nu åvila de erkända sjukkassorna. Kommittén är emellertid angelägen understryka, att frågan om en utvidgning av sjukkassornas uppgifter att omfatta vissa delar av hälsovården bör upptagas till ny prövning utan alltför långt dröjsmål.

Föredragande departementschefen yttrade i *proposition nr 312/1946* med förslag till lag om allmän sjukförsäkring:

Jag anser det välbetänkt, att den här förevarande försäkringen till en början begränsas till att i stort sett avse allenast de områden och prestationer, som av kommittén föreslagits. Sedan någon erfarenhet vunnits om lagens verkningar, torde spørsmålet om utökande av hjälpformerna få upptagas till omprövning. Detta gäller bland annat de hälsovårdande åtgärderna. Att den förebyggande hälsovården är av särskilt intresse för försäkringen behöver knappast understrykas.

Med hänsyn till innehållet i nyssnämnda uttalande ansåg sig *socialförsäkringsutredningen* i sitt betänkande om sjukförsäkring och yrkesskadeförsäkring (SOU 1952: 39) icke böra närmare ingå på frågan om ersättning för förebyggande hälsovård. Utredningen inskränkte sig till att understryka angelägenheten av att frågan om den förebyggande vårdens ställning inom sjukförsäkringen prövades så snart ske kunde efter lagens ikraftträdande. I sitt utlåtande över betänkandet betecknade medicinalstyrelsen det som förslaget största brist, att det ej innehöll något positivt i denna del. Av utlåtandet framgick vidare, att styrelsen särskilt syftat på främjande av yppningar mot smittsamma sjukdomar och annan preventiv medicinsk verksamhet ävensom periodisk hälsokontroll.

I *proposition nr 178/1953* med förslag till lag angående ändring i sjukförsäkringslagen uttalade *föredragande departementschefen* med anledning av innehållet i vissa remissyttranden, däribland medicinalstyrelsens, att frågan om den förebyggande hälsovårdens inlemmande i sjukförsäkringen torde vara mycket svårlöst, och anförde vidare:

Sålunda lär det vara meningslöst att sjukförsäkringsvägen finansiera periodiskt återkommande hälsoundersökningar, då någon försäkringsrisk härvidlag ej finnes. De läkarresurser, som kan påräknas för den sjukdomsförebyggande verksamheten, torde även bli begränsade. Jag anser det sålunda inte vara möjligt att utan en ingående undersökning ålägga sjukförsäkringen uppgifter på det sjukdomsförebyggande området. En utredning härom torde böra komma till stånd först sedan den nya försäkringen vunnit en viss stadga.

Frågan om ändring i sjukförsäkringslagen i syfte att möjliggöra ersättning för förebyggande vård aktualiserades på nytt genom *motionerna I: 41 och II: 47 till 1956 års riksdag*, i vilka hemställdes, bland annat, att riksdagen måtte besluta, att sjukförsäkringslagen ändras i syfte att möjliggöra

läkarvårdsersättning för förebyggande vård av person, som med till visshet gränsande sannolikhet varit utsatt för smitta av en sjukdom, vars utbrott kan förhindras genom behandling under inkubationsstadiet. Medicinalstyrelsen ansåg sig icke kunna tillstyrka motionerna med hänsyn till vissa praktiska svårigheter. *Andra lagutskottet* var i sitt utlåtande nr 42/1956 av samma mening och åberopade betydande administrativa och andra praktiska olägenheter som skäl mot att under sjukförsäkringen införa endast ett begränsat område av den förebyggande vården. Utskottet underströk vikten av att en utredning angående den förebyggande vårdens ställning inom sjukförsäkringen kom till stånd och föreslog, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening skulle giva till känna vad utskottet anfört. *Riksdagen* beslöt i enlighet härmed.

I Kungl. Maj:ts skrivelse (nr 30) till 1961 års riksdag med redogörelse för behandlingen hos Kungl. Maj:t av riksdagens skrivelse anföres beträffande nämnda riksdagsskrivelse att 1958 års socialförsäkringskommitté utreder åtskilliga frågor rörande ändringar i sjukförsäkringslagen och att dess förslag och pågående överväganden inom socialdepartementet torde komma att föranleda förslag om betydande ändringar i lagstiftningen om allmän sjukförsäkring samt att frågan om läkarvårdsersättning för förebyggande vård bör övervägas i detta sammanhang.

Remissyttranden

Samtliga remissinstanser är positivt inställda till motionärernas yrkande.

Riksförsäkringsanstalten anser emellertid att lösningen av frågan bör ske i annan ordning än genom att införa rätt till ersättning för hälsokontroll bland förmånerna enligt sjukförsäkringslagen. Anstalten anför:

Riksförsäkringsanstalten anser i likhet med motionärerna, att den förebyggande hälsovården är av stor betydelse för folkhälsan och därmed även för sjukförsäkringen och det allmänna över huvud taget. Anstalten finner det därför tillfredsställande, att — såsom av ovanberörda Kungl. Maj:ts skrivelse framgår — frågan om åtgärder för främjande av förebyggande hälsovård är föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet.

I anledning av att motionärerna synas vara av den uppfattningen, att sådant främjande bör ske genom att ersättning för kostnader för periodiskt återkommande hälsokontroller införes bland förmånerna enligt sjukförsäkringslagen, anser sig anstalten emellertid böra framhålla, att lösningen av denna fråga bör ske i annan ordning, enär någon försäkringsrisk icke föreligger i avseende å nämnda kostnader. Däremot bör det kunna ifrågakomma, att de allmänna sjukkassorna lämna viss medverkan vid administreringen, såsom t. ex. år fallet beträffande den av statsmedel utgående ersättningen åt smittbärare.

LO anför:

LO finner det angeläget att en sådan utredning med det snaraste kommer till stånd, men det kan ifrågasättas om inte motionärerna är väl blygsamma i sin hemställan. Det synes som om motionärerna begränsar sig till den tekniska aspekten på problemet, nämligen den hur bidrag från sjukkassan skall kunna utgå vid förebyggande hälsokontrollundersökningar.

LO anser att den principiella frågan om allmän hälsokontroll bör uppmärksammas. Att skapa ekonomiska och personella resurser för en hela folket omfattande hälsokontroll vore ett värdigt mål för det svenska välfärdsamhället.

Svenska sjukkasseförbundet tillstyrker motionsyrkandet och uttalar som sin mening att utredningen icke bör begränsas till att avse enbart det område som beröres i motionerna utan omfatta den profylaktiska verksamheten i sin helhet. Förbundet anför:

Under de år som förflutit sedan den allmänna sjukförsäkringen trädde i kraft har från olika håll och i skilda sammanhang framförts önskemål om att i den allmänna sjukförsäkringen jämväl införas bestämmelser om ersättning för olika former av förebyggande hälsovård.

Förbundet delar motionärernas uppfattning om att den sjukdomsförebyggande verksamheten är av väsentlig betydelse för sjukförsäkringen och för socialförsäkringen över huvud taget och vill varmt tillstyrka att frågan om åtgärder för främjande av sådan verksamhet närmare utreds. Därvid bör enligt förbundets mening frågan ej begränsas till att enbart avse det område, som beröres i motionerna utan utredningen bör omfatta den profylaktiska verksamheten i sin helhet.

TCO anför:

Enligt *TCO*:s uppfattning är den hälsokontrollerande verksamheten av synnerligt värde — icke minst gäller det den verksamhet som bedrivs i företagens regi för sina anställda. Genom hälsokontrollen skapar man otvivelaktigt förutsättningar för att hålla kostnaderna för sjukvården nere i förhållande till vad som skulle gälla om någon sådan verksamhet ej bedrevs. *TCO* vill därför tillstyrka att frågan om sjukkassornas bidrag till kostnaderna för sådan hälsokontrollerande verksamhet utreds. Därest denna fråga inte upptas av någon av de för närvarande verkamma utredningarna på socialpolitikens och socialförsäkringarnas områden och inte heller kan hänskjutas dit, vill *TCO* rörorda att den upptas till behandling i särskild ordning, och i varje fall i samband med den allmänna översynen av sjukförsäkringen som förutsattes komma till stånd.

SAF understryker, att intresset bland företagare för regelbunden hälsokontroll av anställda kraftigt ökat samt anför:

Under senare år har tyngdpunkten inom företagshälsovården förskjutits från sjukvård till sjukdomsförebyggande åtgärder. Bland de förebyggande åtgärderna spelar hälsokontrollen en viktig roll. Då personal nyanställes, företas i allt större utsträckning läkarundersökning, varvid hälsotillstånd, arbetsförmåga och lämplighet för det tilltänkta arbetet bestämmas. Arbetsförmågan kan emellertid förändras genom åldrande och sjukdomar, varför det är nödvändigt att med vissa mellanrum företaga nya undersökningar. Genom sådana periodiska undersökningar kan också sjukdomar upptäckas på ett tidigt stadium och ohälsa med åtföljande frånvaro förebyggas.

Intresset för regelbunden hälsokontroll av de anställda har under senare tid ökat kraftigt bland företagen, ej minst bland mindre företag. Det måste vara ett allmänt intresse att på detta sätt motverka sjukfrånvaron och därmed också sjukförsäkringens kostnader.

Under återopande av det anförda får föreningen tillstyrka den i motionerna begärda utredningen med uppdrag att överse de allmänna sjukkassor-

nas bestämmelser för att möjliggöra för sjukförsäkringskassorna att lämna bidrag till hälsokontrollundersökning till individer som genomgår hälsokontroll eller till företag som låter sina anställda genomgå dylika kontroller.

Utskottet

Enligt gällande bestämmelser kan person, som undergår undersökning för hälsokontroll, icke erhålla ersättning från allmän sjukförsäkring för undersökningen. Företag, som låter sina anställda undergå sådan undersökning, kan få ersättning härför endast i mycket begränsad omfattning.

I motionerna hemställes om översyn av bestämmelserna i syfte att möjliggöra för sjukförsäkringskassorna att utgiva ersättning för hälsokontroll.

Frågan om den förebyggande hälsovården har varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet vid flera tillfällen såväl i samband med antagandet av sjukförsäkringslagen som senare. Under hänvisning bland annat till att man icke velat belasta sjukförsäkringskassorna med nya uppgifter och till att de läkarresurser som stått till buds för den sjukdomsförebyggande verksamheten varit begränsade har frågan skjutits på framtiden.

I förarbetena till sjukförsäkringslagen framhålles, att den sjukdomsförebyggande verksamheten tillhör de uppgifter, som ligger helt i linje med sjukförsäkringen och dess intressen. Utskottet vill ansluta sig till denna uppfattning.

Den förebyggande hälsovården har icke fått den omfattning som kan synas önskvärd. Det måste anses utomordentligt angeläget såväl ur den enskildes som ur samhällets synpunkt, att — i den mån underlaget för hälsokontroll vetenskapligt klarlägges och lämpliga metoder utarbetas — en regelbunden sådan kontroll kommer till stånd i en utsträckning som innebär effektivast möjliga utnyttjande av våra medicinska och ekonomiska resurser. Utskottet anser därför att frågan om sjukförsäkringskassornas möjligheter att utgiva ersättning för hälsokontroll bör utredas, därvid ovan framförda synpunkter bör beaktas. Emellertid har Kungl. Maj:t i dagarna bemyndigat socialministern att tillkalla sakkunniga för att utreda vissa frågor om sjukförsäkringslagstiftningen. Av direktiven för utredningen framgår, att denna förutsättningslöst skall pröva bland annat frågan om ersättning för åtgärder som är avsedda att förhindra uppkomsten av sjukdomstillstånd. Med hänsyn härtill finner utskottet det icke påkallat för riksdagen att taga något initiativ i frågan.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,
att förevarande motioner, I: 163 och II: 184, icke måtte
föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 5 december 1961

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Strand, Nils Elowsson, Axel Svensson*, fru Carlqvist, fru Gärda Svenson, fröken Nordström*, herrar Virgin och Eric Peterson;

från andra kammaren: herrar Lundberg, Bengtsson i Varberg, fröken Sandell, fru Gunne*, herrar Gustavsson i Alvesta*, Svensson i Kungälv, Carlsson i Huskvarna och Tobé.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering

AXEL SVENSSON